

การเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อป้องกันสถานการณ์อุทกภัย ในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง

Preparation of Local Governments to Protect the Flood's Situation in the Bangpakong Basin

ทิพย์สุตา ภูมิพาณิชย์* ยุตธนา ประณีต** เต็มศักดิ์ ทองอินทร์***

Tipsuda Phoompanit* Yutthana Praneet** Temsuk Thong-In***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อปัญหาและอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการป้องกันสถานการณ์อุทกภัยในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง 2) เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไข้ปัญหาในการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการป้องกันสถานการณ์อุทกภัยในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง และ 3) เพื่อนำเสนอการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการป้องกันสถานการณ์อุทกภัยในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาและอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการรองรับสถานการณ์อุทกภัยในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง พบว่า ดังนี้ 1) ปัญหาการแทรกแซงจากด้านการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ในการบริหารและจัดการน้ำ 2) ปัญหาด้านข้อมูลข่าวสารเพื่อเชื่อมต่อประสานงานระหว่างกันในการบริหารและจัดการน้ำ 3) ปัญหาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศการประสานงานในการบริหารและจัดการน้ำ 4. ปัญหาขาดด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ 5) ปัญหาการขาดการประสานงานระหว่างกันในการบริหารและจัดการน้ำ 6) ปัญหาการประสานงานระหว่างองค์กร 7) ปัญหาทางการเมืองและการปกครอง 8) ปัญหาเกี่ยวกับผลประโยชน์ 9) ปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจของผู้เกี่ยวข้อง 10) ปัญหาเรื่องงบประมาณ

2. แนวทางแก้ไข้ปัญหาและอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการรองรับสถานการณ์อุทกภัยในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง มี 5 แนวทางได้แก่ 1) การกำหนดกฎหมายด้านการป้องกันและบรรเทาอุทกภัย 2) การจัดทำแผนยุทธศาสตร์องค์รวมในระดับชาติ 3) การจัดทำศูนย์ข้อมูลหรือคลังข้อมูลระดับชาติ 4) การจัดทำระบบผังเมืองเพื่อกำหนดพื้นที่ที่อยู่อาศัย พื้นที่อุตสาหกรรม พื้นที่สีเขียว และพื้นที่สำหรับจัดทำอ่างเก็บน้ำและระบายน้ำ และ 5. การสร้างการมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการของทุกภาคส่วน

* Doctor of Philosophy Program in Public Administration, Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

*** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

3. รูปแบบการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการรองรับสถานการณ์อุทกภัยในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง มีข้อเสนอแนะรูปแบบแนวปฏิบัติในการรองรับสถานการณ์อุทกภัยได้แก่ 1) ระบบการแจ้งเตือนภัย คือ การแจ้งเตือนประชาชนโดยตรง และแจ้งเตือนผ่านหน่วยงาน โดยใช้กลไกระบบการบริหารราชการส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น 2) การจัดตั้งองค์กร ให้รับผิดชอบการปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจากอุทกภัย และ 3) การกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและลดผลกระทบจากภาวะอุทกภัย

คำสำคัญ : การเตรียมความพร้อม, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, อุทกภัยลุ่มน้ำบางปะกง

ABSTRACT

The Objectives of this research were 1) to study the problems in the preparation of local governments to accommodate the flood situation in the area of lowland river 2) to solve the problems and difficulties in the preparation of the government. to support local flood in the river basin district and 3) to offer a pattern of preparation of the local government. To accommodate the flood situation in the area of the river basin.

Finding were as follows :

1. Barriers to prepare local governments to accommodate the flood situation in the river basin district and found that: 1) the problem of interference from political and interest groups in the administration and management of water, 2) issues. Information to connect liaison between the administration and management of water, 3) information technology management and coordination of water management problems, lack of equipment 4 5) the lack of coordination between the executive. and water management, 6) issue of coordination between organizations 7) political and governance 8) problems with benefits 9) lack of understanding of the associated 10) the budget.

2. Solve the problems and difficulties in the preparation of local government to support flood in the river basin area has five ways: 1) the law on prevention and flood mitigation 2) the preparation of the strategic plan. Total national 3) the preparation of a national data center or data warehouse 4) preparation of system planning for residential areas. industrial area Green Area And space for a reservoir and drainage and creating 5. Participation integration of all sectors.

3. Form the preparation of local governments. To accommodate the flood situation in the area of the river basin. A feedback form practices to accommodate the flood situation: 1) the warning is to alert the public directly. And alert authorities The engine management system of provincial and local government 2) the establishment of the organization. Responsible for the protection and mitigation of

floods and 3) determine procedures for the prevention and reduction of the impact of an adventure.

Keywords: Preparation, Local Governments, Flood's Situation, Bangpakong Basin

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงด้านการกระจายตัวของปริมาณฝนที่ตกในบริเวณลุ่มแม่น้ำบางปะกง อาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตในทุกๆ ด้าน ฝนที่ตกติดต่อกันหลายเดือน และการระบายน้ำฝนมากกว่าปกติในช่วงฤดูฝน ส่งผลให้เกิดปัญหาอุทกภัยขึ้นเป็นประจำทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ โดยเฉพาะผลกระทบจากเหตุการณ์มหาอุทกภัย ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาในช่วงปี พ.ศ. 2554 ได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อพื้นที่ตั้ง ของชุมชนในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกงอย่างมหาศาล เนื่องจากมีการผลักดันน้ำบางส่วนมาทางด้านตะวันออกเพื่อป้องกันพื้นที่เศรษฐกิจ ซึ่งจากเหตุการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลให้มีการขยายตัวของพื้นที่อุทกภัยมายังลุ่มแม่น้ำบางปะกงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวงจรฤดูกาล วิถีชีวิตดั้งเดิมเปลี่ยนไปในช่วงฤดูฝนได้ส่งผลให้เกิดปริมาณน้ำหลากที่มีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ในแต่ละปีอาจมีพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบแตกต่างกันไป จนสร้างความเสียหายต่อพื้นที่ชุมชน พื้นที่การเกษตร และพื้นที่อุตสาหกรรมบางพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกงที่ลำนํ้าไหลผ่านเป็นบริเวณกว้าง จะส่งผลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนโดยรอบได้ ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุดังกล่าว จะเห็นได้ว่าปัญหาอุทกภัยมีแนวโน้มในการเกิดขึ้นในพื้นที่อย่างซ้ำซาก และสามารถขยายตัวรุนแรงขึ้นตามสภาพทางกายภาพ รวมถึงสภาวะจากปัจจัยภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไป ประชาชน/ชุมชน ในพื้นที่ ย่อมเป็นผู้ที่ต้องเผชิญกับสภาวะปัญหาดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ พลั้งของคณในชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งที่ผ่านมาไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ก็ได้ให้การสนับสนุน ทั้งด้านกฎหมายงบประมาณ องค์ความรู้ ฯลฯ ไม่ว่าจะได้ทางตรงหรือทางอ้อมอยู่เสมอ หากแต่ประชาชนที่ยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาของตนเองอย่างแท้จริง ดังนั้น การวิจัยเรื่อง “การเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการป้องกันสถานการณ์อุทกภัยในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง” จึงได้มุ่งศึกษาการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนโดยบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อหาต้นเหตุของปัญหานำมาสร้างรูปแบบในการส่งเสริมศักยภาพของชุมชนในการจัดการกับอุทกภัยต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อปัญหาและอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการรองรับสถานการณ์อุทกภัยในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง

2.2 เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหในการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการรองรับสถานการณ์อุทกภัยในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง

2.3 เพื่อนำเสนอรูปแบบการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการรองรับสถานการณ์อุทกภัยในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง

3. ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยได้ดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา โดยศึกษาเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎี และ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่ครอบคลุมเนื้อหา เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการรองรับสถานการณ์อุทกภัยในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์ ร่วมกับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และนำเสนอการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการป้องกันสถานการณ์อุทกภัยในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง

3.2 ขอบเขตด้านประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ด้านการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) มีจำนวน 25 รูป/คน

3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่เสี่ยงต่ออุทกภัยลุ่มแม่น้ำบางปะกง ครอบคลุมพื้นที่ 2 จังหวัด 10 อำเภอ ดังนี้

- 1) จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แก่ 1.1) อำเภอบางคล้า 1.2) อำเภอบางน้ำเปรี้ยว 1.3) อำเภอสนามชัยเขต
- 1.4) อำเภอบางละมุง 1.5) อำเภอราชสาส์น 1.6) อำเภอแปลงยาว 1.7) อำเภอลองเชื่อน และ 1.8) อำเภอพนมสารคาม
- 2) จังหวัดนครนายก ได้แก่ 2.1) อำเภอองครักษ์ และ 2.2) อำเภอเมืองนครนายก

3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการวิจัยเพื่อสร้างรูปแบบการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการรองรับสถานการณ์อุทกภัยในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบระยะเวลาแผนการดำเนินการวิจัยไว้ 12 เดือน ตั้งแต่เดือน มกราคม พ.ศ. 2559 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 รวมระยะเวลา 14 เดือน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้ดำเนินงานวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

4.1 รูปแบบการวิจัย งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการมุ่งเน้นศึกษาประสบการณ์และความต้องการของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการรับมือกับสถานการณ์อุทกภัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบอยู่ ทั้งน้ำท่วมฉับพลัน และน้ำล้นตลิ่ง ตามกรอบการปฏิบัติงานในการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ตั้งแต่ ก่อนเกิด ขณะเกิด และหลังเกิด อันจะนำไปสู่ “การเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อป้องกันสถานการณ์อุทกภัยในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง”

4.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยในครั้งนี้ กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย และการสนทนากลุ่ม เพื่อยืนยันรูปแบบ/วิธีการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อป้องกันสถานการณ์อุทกภัยในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง ดังนี้

4.2.1 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 25 คน

4.2.2 การสนทนากลุ่ม จากผู้ปฏิบัติงานด้านอุทกภัย ผู้นำชุมชน และประชาชน ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์อุทกภัย ในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง จำนวน 3 กลุ่ม จำนวน 9 รูป/คน

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

2) แบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ผู้วิจัยนำ ร่างผลการวิจัยที่ผ่านการสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มากำหนดประเด็นคำถามเพื่อเป็นกรอบในการสนทนากลุ่ม สำหรับยืนยัน และ/หรือเพิ่มเติมผลการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

4.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ดังนี้

1) ติดต่อประสานงานผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 25 คน เพื่อขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์ พร้อมชี้แจงรายละเอียด วัตถุประสงค์ ขั้นตอน กระบวนการ สถานที่ วันและเวลาในการสัมภาษณ์ 2) ขออนุญาตขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 3) ประสานงานเพื่อยืนยัน วัน เวลา สถานที่กับผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการทำสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ดังนี้

1) ติดต่อประสานงานผู้เชี่ยวชาญ 8 รูป/คน เพื่อขอความร่วมมือในการสนทนากลุ่มเฉพาะ พร้อมชี้แจงรายละเอียด วัตถุประสงค์ ขั้นตอน กระบวนการ สถานที่ วัน และเวลาในการสนทนากลุ่มเฉพาะ 2) ขออนุญาตขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 4) ประสานงานเพื่อยืนยัน วัน เวลาและสถานที่กับผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและจากภาคสนามและนำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยอาศัย หลักตรรกะวิเคราะห์ (Logical Analysis) และเชิงเปรียบเทียบโดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศและจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญ และนำข้อมูลที่ได้มาจัดอภิปรายกลุ่มโดยผู้เชี่ยวชาญ จึงนำมาสังเคราะห์โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและนำเสนอเนื้อหาบรรยายเชิงเปรียบเทียบ

5. ผลการวิจัย

1. ปัญหาและอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการรองรับสถานการณ์อุทกภัยในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง พบว่า ดังนี้

1) ปัญหาการแทรกแซงจากด้านการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ในการบริหารและจัดการน้ำ 2) ปัญหาด้านข้อมูลข่าวสารเพื่อเชื่อมต่อประสานงานระหว่างกันในการบริหารและจัดการน้ำ 3) ปัญหาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศการประสานงานในการบริหารและจัดการน้ำ 4. ปัญหาขาดด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ 5) ปัญหาการขาดการประสานงานระหว่างกันในการบริหารและจัดการน้ำ 6) ปัญหาการประสานงานระหว่างองค์กร 7) ปัญหาทางการเมืองและการปกครอง 8) ปัญหาเกี่ยวกับผลประโยชน์ 9) ปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจของผู้เกี่ยวข้อง 10) ปัญหาเรื่องงบประมาณ

2. แนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการรองรับสถานการณ์อุทกภัยในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง มี 5 แนวทางได้แก่ 1) การกำหนดกฎหมายด้านการป้องกันและบรรเทาอุทกภัย 2) การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ร่วมในระดับชาติ 3) การจัดทำศูนย์ข้อมูลหรือคลังข้อมูลระดับชาติ 4) การจัดทำระบบผังเมืองเพื่อกำหนดพื้นที่ที่อยู่อาศัย พื้นที่อุตสาหกรรม พื้นที่สีเขียว และพื้นที่สำหรับจัดทำอ่างเก็บน้ำและระบายน้ำ และ 5. การสร้างการมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการของทุกภาคส่วน

3. รูปแบบการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการรองรับสถานการณ์อุทกภัยในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง มีข้อเสนอแนะรูปแบบแนวปฏิบัติในการรองรับสถานการณ์อุทกภัยได้แก่ 1) ระบบการแจ้งเตือนภัย คือ การแจ้งเตือนประชาชนโดยตรง และแจ้งเตือนผ่านหน่วยงาน โดยใช้กลไกระบบการบริหารราชการส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น 2) การจัดตั้งองค์กร ให้รับผิดชอบการปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจากอุทกภัย และ 3) การกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและลดผลกระทบจากภาวะอุทกภัย

6. อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “การเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการรองรับสถานการณ์อุทกภัยในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง” นี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย โดยมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการรองรับสถานการณ์อุทกภัยในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง พบว่า

ปัญหาและอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการรองรับสถานการณ์อุทกภัยในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง สรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้ 1) ปัญหาการแทรกแซงจากด้านการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ในการบริหารและจัดการน้ำ 2) ปัญหาด้านข้อมูลข่าวสารเพื่อเชื่อมต่อประสานงานระหว่างกันในการบริหารและจัดการน้ำ 3) ปัญหาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศการประสานงานในการบริหารและจัดการน้ำ 4. ปัญหาขาดด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ 5) ปัญหาการขาดการประสานงานระหว่างกันในการบริหารและจัดการน้ำ 6) ปัญหาการประสานงานระหว่างองค์กร 7) ปัญหาทางการเมืองและการปกครอง 8) ปัญหาเกี่ยวกับผลประโยชน์ 9) ปัญหาการ

ขาดความรู้ความเข้าใจของผู้เกี่ยวข้อง 10) ปัญหาเรื่องงบประมาณ จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Nonphithak Paksahan, 2552) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำชี-มูล เพื่อป้องกันอุทกภัยจังหวัดอุบลราชธานี

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการทรัพยากรน้ำ ในลุ่มน้ำชี-มูล ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีผลต่อปัญหาอุทกภัยในจังหวัดอุบลราชธานี หลายประการโดยเฉพาะอย่างยิ่งขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เป็นกรรมการในคณะกรรมการแก้ไขปัญหามลพิษ ไม่มีการวางแผนงานร่วมกัน จากการที่ขาดการประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประสานงานกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่องแผนป้องกันอุทกภัยอย่างถาวร ตลอดจนขาดความระมัดระวังในการพัฒนาชุมชน ควรคำนึงถึงผลกระทบทำให้อุทกภัยรุนแรงขึ้น มาประกอบการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีผลทำให้อุทกภัยที่เกิดขึ้นยังคงรุนแรงและยังไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้

2. แนวทางแก้ไขปัญหามลพิษและอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการรองรับสถานการณ์อุทกภัยในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง จากการรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล 1) การกำหนดกฎหมายด้านการป้องกันและบรรเทาอุทกภัย 2. การจัดทำแผนยุทธศาสตร์รองรับในระดับชาติ 3.การจัดทำศูนย์ข้อมูลหรือคลังข้อมูลระดับชาติ 4. การจัดทำระบบผังเมืองเพื่อกำหนดพื้นที่ที่อยู่อาศัย พื้นที่อุตสาหกรรม พื้นที่สีเขียว และพื้นที่สำหรับจัดทำอ่างเก็บน้ำและระบายน้ำ 5. การสร้างการมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการของทุกภาคส่วน จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Suwat Inpraphai, 2557) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำป่าสัก

ผลการวิจัย พบว่า ผลองค์ความรู้นำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำป่าสัก พบว่า ได้ 4 รูปแบบคือ 1) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำป่าสัก 2) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำชุมชนควรดำเนินการ 3) องค์การภายนอกชุมชนเช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลองค์การบริหารส่วนจังหวัด กรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค สถาบันการศึกษา องค์การเอกชน ควรดำเนินการและให้การสนับสนุน 4) บูรณาการหลักพุทธธรรมประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

3. รูปแบบการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการรองรับสถานการณ์อุทกภัยในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการน้ำและอุทกภัย หมายความว่า การกำหนดแผนหรือการดำเนินการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบเพื่อกำหนดมาตรการการใช้ประโยชน์ การบำรุงรักษา การพัฒนา การป้องกันภัยพิบัติ การแก้ไขปัญหามลพิษ การฟื้นฟูและการดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำ หรือลุ่มน้ำ สิ่งที่ใช้ในการกักเก็บน้ำ ระบายน้ำ หรือกั้นน้ำและการจัดการพื้นที่รองรับน้ำ จึงมีแนวปฏิบัติในการรองรับสถานการณ์อุทกภัยดังนี้ 1) ระบบการแจ้งเตือนภัย 2) การจัดตั้งองค์กร 3) การกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและลดผลกระทบ ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Thanat Keawcharearnphisan, 2557) ได้วิจัยเรื่อง ตัวแบบป้องกันและ

จัดการวิกฤตอุทกภัย ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาวิจัยนี้ได้นำแนวคิดทฤษฎีเชิงระบบเป็นกรอบในการศึกษา แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยเข้าสู่ระบบอุทกภัย พบว่า ผู้วิจัยได้เสนอตัวแบบป้องกันและจัดการวิกฤตอุทกภัยพิจารณาจากความจำเป็นของระยะเวลาในการนำสู่การปฏิบัติเป็น 3 ระยะเวลา รวม 10 ตัวแบบ คือ ตัวแบบระยะเร่งด่วน และตัวแบบระยะยาว

7. ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง “การเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการป้องกันสถานการณ์อุทกภัยในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง” จากข้อค้นพบจากการวิจัย ผู้วิจัย จึงเสนอแนะแนวทางเพื่อเป็นแนวทางในการเลือกนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่ ดังนี้

7.1 ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1. แผนระยะสั้น ได้แก่ แผนฉุกเฉินเป็นการเตรียมความพร้อมรับมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง เช่น เทศบาล สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สำนักงานชลประทาน หน่วยงานเหล่านี้ควรที่จะมีการเตือนภัยให้กับประชาชนโดยทางเจ้าหน้าที่เทศบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นผู้บอกข่าวเตือนภัยด้วยตนเอง โดยวิธีการเรียกประชุมชาวบ้านในช่วงก่อนที่เกิดอุทกภัย

2. แผนระยะยาว ได้แก่ การวางแผนทางด้านผังเมืองในการควบคุมการใช้ที่ดินและมีการควบคุมการใช้พื้นที่ให้เป็นไปตามข้อกำหนดอย่างเข้มงวด เช่น การกำหนดระยะถอยร่นหรือให้มีพื้นที่ว่างริมคลองและพื้นที่ขนานริมฝั่งแม่น้ำบางปะกงในระยะที่เหมาะสม

7.2 ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

1. การปรับปรุงระบบระบายน้ำสายหลักและก่อสร้างระบบระบายน้ำสายย่อยเพิ่มเติมในเขตพื้นที่เทศบาล รวมทั้งการก่อสร้างสถานีสูบน้ำบริเวณที่ลุ่มต่ำ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและขีดความสามารถในการระบายน้ำของระบบระบายน้ำของเทศบาล

2. การขยายปรับปรุงทางน้ำที่ไหลอยู่ให้กว้างออก ทำให้น้ำปริมาณมากไหลได้เร็วขึ้น น้ำจะไม่เอ่อล้นตลิ่ง การปรับปรุงร่องน้ำอาจทำได้หลายวิธี เช่น การเคลื่อนย้ายวัตถุที่มาปิดกั้นทางน้ำไหล เพื่อให้ น้ำไหลสะดวกในฤดูน้ำหลาก การก่อสร้างสะพานให้มีเสาน้อยที่สุดเพื่อไม่ให้กีดขวางการไหลของน้ำ

3. การขุดลอกคูคลอง ร่องน้ำ เพื่อเพิ่มความจุของน้ำในฤดูน้ำหลาก นับว่าควรดำเนินการไว้แต่เนิ่น ๆ เช่น การเตรียมลอกท่อน้ำทิ้งสาธารณะก่อนฤดูฝนจะมาถึง รวมทั้งการไม่ถมคุระบายน้ำเพื่อขยายถนน เป็นต้น

4. การสร้างอ่างเก็บน้ำขึ้นในเขตใกล้แม่น้ำ เมื่อน้ำในแม่น้ำไหลอย่างรุนแรง จะทำให้เกิดอุทกภัยขึ้นได้ การผันน้ำจากแม่น้ำให้ไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำและค่อย ๆ ระบายออกเป็นระยะ จะทำให้ที่ราบสองข้างฝั่งไม่เกิดน้ำท่วม

5. การก่อสร้างและปรับปรุงประตูน้ำตามจุดตึงน้ำจากท่อระบายน้ำลงสู่แม่น้ำสายหลัก เพื่อควบคุมการระบายน้ำลงสู่แม่น้ำสายหลัก และป้องกันการไหลย้อนกลับเข้าท่อระบายน้ำในแม่น้ำสูงในฤดูน้ำหลาก

6. การก่อสร้างเขื่อนริมตลิ่งหรือแม่น้ำลำคลอง เพื่อป้องกันการไหลล้นตลิ่งของน้ำป่าไหลที่หลากผ่านพื้นที่ชุมชน หรือการปรับปรุงและยกระดับคันดินริมแม่น้ำสายหลัก เพื่อป้องกันการไหลล้นตลิ่งของแม่น้ำในฤดูน้ำหลาก

7. ควรกำหนดช่องทางผันน้ำ (Flood Way) ควรผันน้ำเข้าทุ่งนาหรือพื้นที่เก็บน้ำ ในพื้นที่ใกล้เคียงลุ่มน้ำบางปะกง เนื่องจากเป็นพื้นที่เกษตรกรรม เช่น ทุ่งนา เหมาะสมสำหรับใช้เป็นพื้นที่เก็บน้ำหรือเป็นแอ่งชะลอการไหลตามธรรมชาติ (Flood prone)

7.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการวิจัยเกี่ยวกับ “รูปแบบการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการรองรับสถานการณ์อุทกภัยในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง” ในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

1) ควรดำเนินการในลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งเป็นใช้วิธีการปฏิบัติ กระบวนการพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง การเรียนรู้จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการรองรับสถานการณ์อุทกภัยเป็นการเฉพาะ

2) ควรเพิ่มกรณีศึกษาจากพื้นที่ของประเทศไทยในภาคอื่น ๆ เช่น ภาคเหนือ หรือภาคใต้ เพื่อเพิ่มบริบทของการวิจัยให้ได้องค์ความรู้และรูปแบบในการรองรับสถานการณ์อุทกภัยที่หลากหลายวิธีการ

References

- Nonphithak Paksahan. (2552). Water Human Resort Management for Protect of flood in the river Chee-Moon in Ubonratchathani Province. **Dissertation Graduate School : MCU.**
- Suwat Inpraphai. (2557). The Participation of the People in Water Human Resources Management for od in the Paasak River , **Dissertation Graduate School : MCU.**
- Thanat Keawcharearnphisan. (2557). Water Human Resort Management for Protect of flood in the river Chee-Moon in Ubonratchathani Province, **Dissertation Graduate School : MCU.**

